

Naturas, atque hanc illi praestare necesse est.

- 670 JAM, per se nullum genus obtinet ipsa modorum
Materies; nec se tali, aut tali ordine format:
Cùm solo fieri possint hæc omnia motu,
Quem sibimet dare nec valuit, nec fingere talem,
Pluribus ut suprà cecini: ast aliunde creatum
675 Suscipit, externo causæ impellentis ab iœtu.
Causa igitur primùm impellens, delectus & ipse,
Quo sit ut hæc species motûs, aut altera detur
Materiæ, spretis aliis, prævertere motum
Debuit, ac motu quidquid processit ab illo;
680 Proinde situsque, modosque omnes, omnesque figuræ.
Et quia Materies ne puncto temporis uno
Stare quidem potuit, quin partes ordine saltem
Dispositas aliquo, aut aliquâ sub imagine haberet,
Vel cùm staret adhuc tetrum chaos omnia miscens;
685 Certè causa movens, quam Mentem ostendimus esse,
Materiam prævertit; & omni corpore differt,
Principium velut effecto differre necessum est.

- ERGÒ supremam inter, quâ Mundi templa reguntur,
Atque hoc inclusam perituro in corpore Mentem,
690 Differitas illa est, quâ sunt æterna creatis
Dissita, summa imis; quâ præstant maxima parvis;
Et quâ finito disjungitur infinitum.
Attamen ex nostrâ, quæ sit natura supremæ,
Perspicies: etenim minor est majoris imago.
695 Aspice suspensum sublimi è fornice Solem,
A primâ jussum nascentis origine Mundi,
Ætheris immensi diffusa per æquora, lucem

- Subjectis quoquò versu dispensere terris:
Ille quidem ignivomâ radios fornace liquentes
700 Vibrat inexhaustus, vas admirabile: Solis
Se tamen effigies quædam spectantibus offert
Cerea fax, tremulâ quam cernis luce micantem,
Dum lustrat tenui loca circumstantia flammâ.
Sic etiam fugiens per florea grama rivus,
705 Qui vitreo nitidos objurgat rore lapillos,
Quamvis pauper aquæ, magni tamen exhibit instar
Fluminis exiguum: sic largas læta per arva
Volvens flumen aquas, parva est immanis imago
Oceani, vastum qui circumpletebit Orbem,
710 Limitibus fundoque carens; quò præpete cursu
Fluviorum è variis regionibus agmina mille
Præcipitant, tot aquis nil vetricibus auctus.

- FORSITAN oppones, in nobis foedere tanto
Et Mentem & corpus jungi, ut non possit utrumque
715 Discerni; proprio nimirum edoctus ab usu
Nil nisi per sensus ad Mentem accedere nostram:
Quos ubi sopivit somnus, vel fervida febris
Invertit, turbari animum, atque errare vagantem;
Sæpe etiam attonitum subito procumbere morbo:
720 Crescere cum membris; pueriles exigere annos
Informem; ætatisque gradus concendere adultæ;
Posthac maturâ viridem florere juventâ;
Tum labefactari senio, & marcescere rugis.
Insuper, orbatos homines Ratione videri,
725 Vel capite offenso, vel sic à matre creatos,
Omnis eos ut deficiat prudentia Mentis,
Partibus in cerebri certus quia deficit ordo;

Imò ad naturam depresso usque ferinam.
 Ut, cùm improviso morsu per sanguinis alveos
 730 Tetra canum rabies hominem pervasit, & imis
 Visceribus medioque infixit corde venenum :
 Quid canē distat homo ? Furor ambos abripit unus ;
 Mordendique fames, eademque insania vexat.

H̄is adeò exemplis rationum pondera, Quinti ;
 735 Extenuare soles. At ne penetralia rerum
 Intranem , & causas quārentem in fontibus ipsis
 Prima aditu facies absterreat, aut levis aura
 Deturbet , cōceptos prohibens absolvere cursus ;
 Observa mecum attentus , meditansque revolve ,
 740 Quid valeant, quid non , h̄ec argumenta Lucreti .
 Ostendunt unā Mentem cum corpore jungi ;
 Quis neget ? Ast unam Mentisque & corporis esse
 Naturam , non significant. Ita quilibet arte
 Strenuus Aoniā citharam pulsare sonantem
 745 Mobilibus digitis , chordasque animare loquaces ,
 Et lenocinio blandi modulaminis aures
 Demulcere tuas , citharā sic pendet ab ipsā ,
 Non ullos ut possit eā sine promere cantus .
 Nam si rupta filet , si quā temerata ruinā est ;
 750 Si chordae nimirū tensae , nimirū remissae
 Amisere tonum , vel si una aut altera defit ;
 Si caveam implerunt sordes , hebetantque sonorem ;
 Ecce manet citharoedus iners , frustraque peritus
 Aut nihil aut pravum canit , & nescire videtur .
 755 Ergo artem Museam ipsā in testudine pones ?
 Ac tibi propterea res una putabitur esse
 Organum & organicus ? Talis fit copula porro

Corporis

Corporis ac Mentis : nisi quòd deponere non quit
 Adjunctum sibi Mens , nec sponte resumere corpus ;
 760 At dum vita manet nobis , h̄ec semper eidem ,
 Cui sociata semel , sociabitur instrumento .
 Cætera consimili penitus ratione geruntur .

NAM veluti quædam citharæ sunt propria , quæ non
 Organicum spectant ; ut concamerata tabellis
 765 Per commissuras laterum specus , unde sonando .
 Fit fremitus levis , & responsat textilis Echo ;
 Nervorum pariter situs ac mensura , frequentes
 Aut raro , celeres aut tardos , tempore eodem
 Subsultus referunt ; ex quo sonus exit acutus ,
 770 Aut gravis. H̄ec cantot non efficit , utitur illis :
 Necnon ipse quidem tenet in se multa vicissim ,
 Quorum ut sit compos , citharā non indiget ullā .
 Nimirum est in eo modulandi parta facultas ,
 Atque omnis ratiō harmoniæ : nam cuncta per artem
 775 Et quæ consona sunt , & quæ sunt dissona novit :
 Et nihil à citharæ nervis prodibit amoēni ,
 Quod non per digitos transmissum emanet ab ipso .
 Atque ita suave melos pariter debetur utriusque :
 Et citharæ ; quòd det sonitus , quicunque cidentur ;
 780 Et modulatori præsertim ; quòd sciat illos
 Elicere , ac mutis animam velut indere chordis .
 Haud fecus in nobis addictam foedere certo
 Mens agitat molem , & moles respondet agenti .
 Quippe suis instructa modis , rituque parata
 785 Organico , non hanc animi de munere formam
 Possidet ; innato sed vivit machina motu .
 Sanguis it , atque reddit ; sensimque alimenta feruntur :

O.

210 ANTI-LUCRETIUS,

Ceu veget, augescitque arbos, nihil indiga Mentis.
 Sic sua sunt etiam, secluso corpore, Menti
 790 Officia. Ut numeros quando sine fine patentes
 Colligit agglomerans; iterum multiplicat, auget,
 Imparibusque pares confert; mox dividit illos
 Æquas, non æquas in partes; atque secando,
 Ut prius augendo, infinitum attingit utrinque.
 795 At neque corpus habent numeri, nec sensibus ullis
 Obversantur. Item quamvis finita sit ipsa,
 Æternum, immensum, infinitum libera tentat,
 Et perscrutari, & percurrere sæpius audet.
 Sed neque corpus habent, nec sensibus obvia sunt hæc.
 800 Tudem hocce tuum quoties tibi singis Inane,
 Exuis ignorans quovis à corpore Mentem;
 Dumque negas incorpoream, simul esse fateris.
 Quin ea, per sensus quæ sunt allata, retractans,
 Abstrahit à rebus rerum genera omnia: sentit,
 805 Causa quid effecto, medium quid fine, modusque
 Differat à re ipsâ; quid corpore corporis illa
 Notities, quam sola potest vis edere Mentis.
 Unde, ut corporeæ molis sunt propria quædam
 Officia in nobis, quæ non à Mente profecta
 810 Mechanices tantum normam legesque sequuntur;
 Sic sua sunt Menti, quæ nil à corpore sumunt.

QUANQUAM ergò fateor cognosci plurima sensu,
 Plurima sunt etiam quæ purâ mente videntur,
 Propterea quòd nulla suâ simulachra profundant.
 815 Qui pateat vi corporeâ res corporis expers?
 Sensus enim rerum formas, molem atque colores
 Percipit, ac sonitus & odores atque sapores,

LIBER QUINTUS.

211

Duritiemque ac mollitiem, tum frigora & æstus,
 Levorem, humorem, atque istis contraria: verùm
 820 Quot sunt, quæ retuli, distantia prorsus ab illis?
 Non igitur solo deprendimus omnia sensu.

AT genus est medium quoddam, mixtumque duobus:
 Ut cùm totus homo gustat, videt, ambulat, audit.
 Nam partim hæc animo fiunt, & corpore partim;
 825 Sic tamen ut dominæ tum subsit machina Menti:
 Ceu lyra dulce sonat docto pulsata magistro.
 Foederis argumentum in sensu est. Nam sine Mente
 Nullus adest sensus, neque Mens sine corpore sentit.
 At quidquid sensu deprendimus, organa frustra
 830 Deferent illud; nisi res quædam intus adesset.
 Percipiens, quodcumque foris transmittitur ipsis:
 Organæ quandoquidem sunt omnis inania sensus;
 Ac reddunt externâ, velut spiracula ventos,
 Et speculum effigies, & concava rudera vocem.
 835 Non oculi cernunt; verùm res illa paratis
 Adjuta auxiliis, oculorum & freta labore;
 Quæ jubet huc oculos verti, quâ parte videndum
 Est aliquid. Pariter non auris verba loquentum,
 Aut modulus; at res quæ præsidet auribus, audit.
 840 De visis, ac de auditis quæ judicat, illa est;
 Et quæ audire potest sola, & quæ sola videre.
 Articulos adeò tibi dum gravis obstruit humor,
 Calculus obductis habitat seu renibus hærens,
 Non tibi pes, renesve dolent: dolet artubus ægris
 845 Addita Mens. Abscissa perit cui tibia nuper,
 Non minus ille pedem nervo paciente putabit
 Ægrotare, licet jam nullum; ac sæpe doloris

* O ij

In membro notum genus experietur inani.
 Te quoque nunc tacitè meditantem exordia Mundi,
 850 Aut gravibus curis defixum si quis inuret
 Candenti ferro, vel acu pungente laceſſet,
 Ociūs abjiciens animo quæcunque tenebas,
 Totus ad acre malum tu te convertis, & illuc
 Mente ruis; quia res in te quæ cogitat, ipsa est
 855 Quæ ſentit. Dum nauta ferâ quaffante procellâ
 Territus, undarum tumidos affurgere montes,
 Et ſpumam ruere, & miſceri turbine pontum,
 Et faciem cœli tenebroſam, & fulgura cernit
 Undique disruptis obliquè percita nimbis,
 860 Et ſubſidere navim, atque atro gurgite volvi;
 Tum vim ventorum rabidam, pelagique furentis
 Terribilem fremitum, & crepitantes fulminis iictus,
 Vectorum & pavidos clamores auribus haurit;
 Huic ſimul & fauces ingratus torquet amaror;
 865 Et nares vexat ſentinæ tetra mephitis;
 Frigore membra tremunt; mentem horrida mortis imago
 Perturbat; nec ſpes animo tamen excidit omnis;
 Molitur, ſi quis fractâ rate prænatat aſſer
 Obvius, auxilium miſero ſibi; voce precatur
 870 Coelicolas ſupplex, & votis fleſtere tentat;
 Terram, terram orans, mare deteſtatus iniquum;
 Aſpice quot varii rerum uno tempore ſenſus,
 Unam commoveant agitato corpore Mētem.

NAM res perpetuit quæ tot ſimul anxia motus,
 875 Res ea quæ timet atque cupit, gaudetque doletque,
 Quæ ſentit, varios & ſenſus comparat, una eſt
 Ac ſimplex; ideo non conſtat partibus ullis.

Si ſingatur enim multis è partibus eſſe,
 Parvula quantumvis vel ſubtiliſſima fiat,
 880 Officio pars quæque ſuo jam dedita, certè
 Nefciat officium alterius, neque judicet inter
 Senſus diſversos quis ſuavior; hæc neget, illa
 Affirmet diſcors; velit una quod altera nolit:
 Quamque ſuo nam jure frui arbitrioque neceſſe eſt.
 885 Ut partes oculi non uno munere cunctas
 Defungi certum eſt: radios nam colligit una,
 Altera fecernit: Mētiſ ſic munia partes
 Diſverſæ diſverſa, imò contraria obirent,
 Libertate ſuā pariter, ſeorsumque potitæ.
 890 Coetus erit: veluti formicarum abdita campo
 Plebs habitat, varium inter ſe partita laborem:
 Aut examen apum. Vel erit Republica diſcors,
 Motibus iſfanis ac ſeditionibus ardens;
 Et confundentur populoſæ munia Mētiſ.
 895 Vel concors ut ſit, quædam ſelecta tot inter
 Particulas ſibi congeneres operumque minifras,
 Sic princeps erit, ut cunctæ referantur ad illam,
 Conſpirentque ſimul. Sed quæ Regina ſedebit?
 Præter enim quæm quod prorsus germana videtur
 900 Mentibus hiſ, quas Democrito exprobrare solebas,
 Partibus eſt aliis conflata minoribus, æquè
 Ac famulæ, vulgusque Atomorum in corpore degens.
 Quæ pars imperio ſic nata videbitur una?
 Quæ pars Reginæ tandem Regina futura eſt?
 905 Quæ pars Mētiſ erit verè Mens? Heu, bone Quinti!
 Fingere quæm promtum! Rationem reddere fiſti
 Pro quæm difficile eſt! Nonne hinc intelligis unum
 Et ſimplex eſſe id quod vult ac percepit? Ergo

Cùm pars Materiæ (meministi) nulla sit una ,
 910 Nulla individua aut simplex ; nullam esse necesse est ,
 Quæ casu quovis in Mentem assurgere possit
 Aut per se sola , aut aliis sibi foedere junctis.

PROPTEREA clarè sensu vel cernis ab ipso
 Mentem incorpoream , seu partibus esse carentem.
 915 Insuper ipse vides à vero quām procul absit ,
 Qui tenuem nostro diffusam corpore censet
 Esse animam , nebulæ similem penetrantis in artus ,
 Cui motū tantū ac sensū provincia detur ,
 At famulantem animo , ceu Regi corporis uni ,
 920 Corporeo tamen , ac variis è partibus orto ,
 Atque gubernaculum regali ex arce tenenti .
 Nempe tuus vates ipse hæc sibi somnia finxit .
 Sunt quibus haud aliud nostræ Mens incola molis
 Visa fuit , nisi membrorum concentus , & ipsa
 925 Corporis harmonie , fibris concordibus apti .
 Sed modus est hæc harmonie ; quæ vita profecto
 Jure potest , at non hominis Mens ipsa vocari .
 Non agit ille modus , non vult , non cogitat usquam .
 Mens ergò res quædam una est , cum corpore juncta
 930 Dividuo , sed quæ sine corpore vivere possit .

QUÆ cùm cuncta tibi fuerint perspecta , repente
 Percipies quid sit , cur Mens sociata caducæ
 Materiæ , in partem veniat persæpe laborum ;
 Corpore & affecto simul affiliatur & ipsa :
 935 Non tamen ex æquo . Siquidem lex foederis illa est ,
 Ut quoties corpus certâ ratione movetur ,
 Tunc quoque certum aliquid Mens cogitet : ac vice versa ,

Ut simul hoc illudve suo Mens cogitat ausu ,
 Continuò quidam succrescat corpore motus .
 940 Ac velut omnimodis credas duo Corpora jungi ,
 Talia cùm fuerint inter se semper , ut horum
 Alterum ab alterius motu moveatur eodem ;
 Atque duas pariter Mentes , si quidquid ab hâcce
 Apprensum est , simul hoc etiam apprendatur ab illâ ;
 945 Sic Mentem & corpus , quanquam est aliena vicissim
 Amborum natura , atque infociabilis omni
 Conjugio (solis nisi legibus Omnipotens)
 Conciliata putes , hæc saltem ad tempora vitæ ,
 Motibus ut certis terrenâ in mole subortis ,
 950 Certæ respondent ideæ , docilesque sequantur .

PROPTEREA mirum non est , si partibus ægris
 Aut somno pressis , aut quâvis denique causâ
 Turbatis , cerebro præsertim , ubi cuditur ingens
 Agmen spirituum , & quævis celatur imago ,
 955 Sæpe aut nulla intrò rerum simulacra ferantur ;
 Aut veniant lacerata modis , inversaque miris ;
 Aut varia , aut ipsis etiam contraria rebus :
 Unde furor , stupor & deliria prava sequuntur .
 Donec enim premitur cæco Mens carcere clausa ,
 960 Carceris has leges , æternaque foedera servat ;
 Et dolet , & gaudet , prout hoc compactile corpus
 Suavia titillant nonnunquam , aut aspera lædunt :
 Sic tamen , ut stupidæ , quæ motus excipit illos ,
 Materiæ , tanquam ligno , silici atque metallo
 965 Lætitiae sensus non sit , sensusve doloris .
 Atque ubi frigida mors extinxit flammea vitæ
 Semina , cœlestisque evanuit halitus auræ ,

Definit hic agere, & surdos Mens exuit artus.
Ipsa tamen constans manet, irresoluta, superstes:
970 Cūm nequeat per se, aut Naturæ viribus ullis,
Quod sine partibus est individuumque, resolvi.

H A U D igitur crescit pueris quibus organa crescunt;
Nam quanta esse potest, vel primâ ab origine tanta est.
Quòd si tum vix ulla sù argumenta videtur
975 Exerere, ac molli potius torpore veterno,
Quid faciat ruditis immaturo corpore? Nondum
Collectæ cerebro species, quæ deinde movebunt
Nunc inopem: nondum, quod lapsu tempore fiet,
Rebus ab objectis idearum excita supellex.
980 Jam tamen affectûs quædam vestigia prodit,
Dum vagit, ridet, quatitur ploratibus infans.
Cūm fuerit porro perfecta virilibus annis
Machina; cūm cerebri fibris erit optimus ordo;
Et memorem gazam rerum experientia tandem
985 Implêrit; subitò noscetur quid valeat Mens
Talibus auxiliis. Si deficientibus hæret,
Strenuus ac fortis neque dux sine milite vincat;
Nec solâ pugnet miles virtute sine armis;
Nec radio sine setigerò depingat Apelles.
990 At cūm sit paucos instructum corpus ad annos,
Provectâ sensim labefactum ætate fatiscit:
Ut rheda, ut vestis longo corruptitur usu;
Et ratis assidue casus experta marinos.
Densior it sanguis, concrescit vappidus humor;
995 Durescunt fibræ, flaccescunt denique nervi,
Cor titubat, nec jam radiat vitalibus auris
Thesaurus capiti concreditus; ossa rigescunt;

Fit pedibus manibusque tremor, grave pectus anhelat,
Caligant oculi, sonitus malè suscipit auris,
1000 Deficiunt vires, vox ægre faucibus exit,
Albescunt crines, rugatur marcida pellis.
Tunc vitio primæ ceu debilitatis hebescit
Machina: fitque senex iterum puer. Unde necesse est
Huic semel addictam rursum puerascere Mentem:
1005 Non per se; verùm quia paulatim organa cessant.
At si, ut corporeis rebus tangatur, & extra
Se positis (quod sola sibi permitta nequirit)
Indiget adjuncti comitatu corporis; illo
Non eget, ut se se privataque commoda norit,
1010 Pertimeatque malum, & semper velit esse beata.

P R O T I N U S hic autem, non est mihi cognita, dices,
Materiæ natura satis compensaque virtus,
Ut circumscribam verbis, quid possit apisci,
Quid nequeat. Quis enim tantum sibi sumat, ut ipse
1015 Cūm se se ignoret, singillatimque per omnia
Incerto soleat titubans prorepere gressu,
Anteferatque manum, & baculo quasi singula tangat,
Collidi in tenebris metuens, aut luce malignâ;
Fundamenta tamen rerum omnium, & ultima quæque
1020 Visa sibi velit obtutu penetralia firmo?
Quidni Materies, cui dotem adscribimus unam,
Ut triplici protensa modo concreverit, hanc vim
Possideat quoque, uti velit atque intelligat? Unde
Corruerent subitò geminæ discrimina partis,
1025 Quâ compactum hominem facimus, duplaremque putamus.
Forsitan Materiæ ratio primaria non est
Aut per se extendi, aut per se cognoscere; verùm

His aliquid majus, natura videlicet ipsa
Ex quâ utrumque fluit: ceu bini ex arbore rami
1030 Dispariles, unâ tamen à radice profecti:
Namque hæc Spinosæ fuerat sententia nuper.
Quis tunc Materiæ poterit secludere Mente;
Altera dos quamvis à Mente extensio distet?
Nam sonus ac lumen distant; & corporis ambo
1035 Sunt eventa, neque à naturâ corporis absunt.
Haud secus inter se distant color atque figura;
Sed globus esse potest idem niger atque rotundus.
Ergo Materiæ modus excellentior esset
Cognitio: perfecta magis, cùm scilicet illi
1040 Organa suppeterent forsan meliora; minùsve,
Organæ cùm fabricæ forsan pejoris adessent.

MIRARI satis hìc nequeo, quis tetricus horror,
Despectusque suî, quæ mortis prava libido
Lymphatas hominum mentes incesserit, ut se,
1045 Corpore mortales cùm sint natique sepulcro,
Mortales animo esse velint penitusque caducos.
Tantus amor nihil! Tanta est vecordia! Solum hoc
Permetuunt cæci, ne Mens compage solutâ
Duret adhuc nimirum vivax, bustoque superstes
1050 Evolet: hoc cupiunt unum, ut cum corpore vitam
Ponat, & in ventos tenuis velut aura recedat.
Ah! te ne subeat, Quinti, tam dira cupido!
Verùm infixa priùs quia te sententia turbat,
Haud tibi defuero, quin hoc caligine plenum
1055 Abstulerim velum ex oculis noctemque sugarim.
Audi quæ moneo paucis, iterumque resumo.

QUIDQUID Naturæ est, ac verè constituit rem,
Hoc sine res non esse potest, aut Mente videri.
Haud aliter nobis rerum natura patescit.
1060 Quam si non sequimur normam, pervertimus ipsi
Rerum ideas omnes, & aquæ confundimus ignem:
Tum procul est Ratio, & sermonis desinit usus.
Qui verò modus est, ut adesse, ita abesse vicissim
Usquè potest; res esse valet cernique sine illo:
1065 Sed sine re non esse potest, aut Mente videri.
Absque modis intelligitur res ipsa: sine illâ
Non intelligitur modus. Ut si fortè figuram
Contemplere animo, qualis tibi cunque putetur;
Ecce figuratae præbet se molis imago.
1070 Sic non concipitur motus, quin mota repente
Res animo subeat; mixturæ nec genus ullum,
Quin obversentur positæ quodam ordine partes.
Cùmque modos, ut fert hominis persæpe voluntas,
Naturâ rerum abstractâ, discernimus ipsos,
1075 Sic illos Mente abstrahimus, tamen ut simul adsit
Notities manifesta rei, suspensaque tantum,
Cujus hic est modus, & sine quâ modus esse nequiret.

JAM fortasse rogas, quanquam nimis immemor, utrûm
Extendi sit Materiæ natura, modusne?
1080 Quid dubitas? Quod queris habes. Age consule normam.
Scilicet hoc fieri nequaquam posse probatum est,
Ut quis Materiem, quantumvis abstrahere audax,
Ingenii summo pertentet acumine, quin rem
Cogitet extensam, aut constantem partibus extra
1085 Se positis. In eâ priùs est nihil. Inde sequuntur
Omnia. Materiæ non ergò è dotibus una est,